

РЕЦЕНЗИЯ

на

дисертационното изследване

на

СТОЙКО АТАНАСОВ НЕДЕВ

на тема

ЕВРОПЕЙСКО ПОЛИТИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА
СИГУРНОСТТА – ЕТАПИ, РАЗВИТИЕ, ПЕРСПЕКТИВИ

за

придобиване на образователната и научна степен
„доктор“

Научна специалност: „Политология“,

Автор на рецензията: проф. д н Любомир Тимчев
от Академията на МВР

2019 година

1. Актуалност и значение на изследването

Политическото сътрудничество в областта на сигурността не само у нас, но и в световен мащаб, е перманентно актуален и много значим въпрос. Освен това този проблем е и предизвикателство от гледна точка на реалното гарантиране и зачитане правата и свободите на всички лица, намиращи се под юрисдикцията на дадена страна. Необходимостта от пълно и всеобхватно научно изследване по тази тема е належаща не от днес. Тя се засилва през последните десетилетия, на повишаване опасността от терористични прояви и извършването на тежки престъпления, които имат пряко отношение върху сигурността във всички сфери.

Както авторът на изследването правилно отбелязва, международната престъпност в началото на третото хилядолетие е една от основните пречки пред нормалното социално развитие на Европа и света. В тази връзка развитието на сътрудничеството между държавите-членки на Европейския съюз в областта на наказателното правосъдие, е не само желателно, а необходимо и неизбежно. Станал факт през послените няколко десетилетия, той се превръща във феномен и притегателен център и на основата на своето икономическо развитие и заради близостта си до държави, чиито граждани са с намерение да емигрират. Това от своя страна прави държавите от ЕС много уязвими, което само по себе си налага предприемането на сериозни мерки.

Казаното предопределя и актуалността на предложената за защита докторантура. Работата се явява първи опит за разглеждане на теоретичните, правните и организационните въпроси на тази дейност. Трябва да отбележим, че разглежданите проблеми имат не само теоретично, но също и практическо значение. Освен това те ще са от полза както за обучаваните студенти във ВСУ и в другите висши училища, така и

за всички служители от структурите на МВР и сектора „Сигурност“. Нещо повече, направените изводи и препоръки могат да бъдат от полза и на структури, които имат задачи и правомощия, свързани с противодействието на престъпността, опазването на обществения ред и защита на националната сигурност.

Всичко това прави актуалността на изследването безспорна и ще допринесе в процеса на обучение и бъдещи научноизследователски проекти, посветени на тази тематика.

2. Характеристика на изследването

Работата се състои от 312 стандартни машинописни страници. Структурирана е в увод, три глави, заключение и библиография.

В увода много точно са определени целта, задачите, обектът и предметът на изследването.

Първа глава е посветена на теоретичните измерения на сигурността на Европейския съюз, каквото е нейното наименование.

На основата на многообразието от схващания за понятието „сигурност“, са направени редица изводи, като този, че това понятие е много тясно свързано с националните интереси, нещо с което не можем да не се съгласим. В тази връзка докторантът предоставя убедителни доводи за дефинирането на това понятие по този нов начин. Направен е кратък преглед и на всички основни понятия, свързани със сигурността и връзката им с политиката в тази насока. Твърде съществено за работата е отделянето на значително място на ролята на Европейския съюз, като международен фактор за сигурност, при това не само на територията Стария континент, но и в целия свят.

В съответствие с предмета на дисертационното изследване е акцентирано върху архитектурата на Европейската система за сигурност

както в исторически аспект, така и най-вече на съвременния етап. Обръщането на особено внимание на теоретичните постановки на проблема е в унисон с твърдението, че тъкмо основните понятия са в зародиша на промените в правната регламентация на една или друга дейност.

Важно за работата е и позоваването на много научни публикации, посветени на тази тематика.

Пак в тази глава е анализирана Концепцията за „гражданската сила“ в контекста на европейската сигурност. Диференцирано е обърнато внимание на основните аспекти на ролята на „civilian power“, от гледна точка на вътрешното и международно положение. Става въпрос за разширяването на Изток в резултат, на което всички страни от Централна и Източна Европа, да се включат в единното правно и икономическо пространство на Стария свят. Целта в случая е потенциалните вътрешни конфликти на тяхна територия да се предотвратяват. По този начин ЕС успява да създаде устойчиви институционализирани отношения с държавите, които не са считани за потенциални кандидати за встъпване в Европейския съюз.

Отделено е специално внимание на т.нар. европейска архитектура за сигурност след края на „студената война“. Подчертана е динамиката, с която се отличават международните отношения след този период. Направен е и кратък исторически преглед на разпадането на системата на Варшавския договор на територията на страните от бившия Съветски блок и бивша Югославия, вследствие на които процеси, възникват около двадесет нови държави.

Акцентирано е върху факта, че в тази нестабилна и трудно предвидима среда в началото на 90-те години на XX в., на ЕС се налага да започне изграждането на нова архитектура на своята сигурност. Отделено

е място и на последващите събития и трансформация, в политическата област.

В унисон с предмета на изследването, е обърнато специално внимание и на други организации с отношение към политиката за сигурност в Европа. Във връзка с това е отбелязана ролята на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа /ОССЕ/. Подчертано е, че тя е вторият елемент от Европейската архитектура на сигурност, а също и това, че спецификата на ОССЕ произтича преди всичко от нейната история и от многообразната палитра на нейните членове.

Важно за работата е посочването на различните пет групи видове колективна сигурност: морални, юридически, институционални, системни и ситуационни.

В края на изложението в тази глава са направени редица обосновани изводи и препоръки, които могат да послужат като основа за повишаване ефективността в работата на специализираните органи по осигуряване на сигурността на всякакво равнище в т.ч. и политическо.

В *глава втора* са разгледани основните въпроси, свързани с етапите на формиране на обща външна политика и политика на сигурност.

Без да се впуска в излишни подробности, докторантът фрагментарно е подчертал основната роля на всеки един от договорите, посредством които се трасира пътя за развитието на ЕС. Така например, подчертана е ролята на договора от Маастрихт, посредством, който се провъзгласяват целите на ОВППС. Става въпрос за защита на общите ценности, основни интереси и независимостта на съюза; укрепване на сигурността на съюза и на неговите членове с всички начини; запазване на мира и укрепване на международната сигурност в съответствие с принципите на Устава на ООН, а също и с принципите на Хелзинкския заключителен акт и целите на Парижката харта; съдействие при международното сътрудничество;

развитие и консолидация на демокрацията и законността, уважаване на основните човешки права и свободи”.

Подчертано е, че той е приет в разгара на дискусията за това кое трябва да се изведе на преден план: “задълбочаването” или “разширяването” на евроинтеграцията. Това подчертава и водещата роля на този документ, определен от докторанта, като крачка напред в “задълбочаването” на интеграционния процес. Тя се изразява в разширяване пълномощията на Европейския парламент, в преход към принципа за приемане на решения на основата на квалифицираното мнозинство в много области на Общността, в създаването на икономически и валутен съюз.

Като преход от политическо сътрудничество към съвместна политика“, може да се определи ролята на Амстердамския договор. Това убеждение се основава на факта, че с този документ се показва усилване на стремежа към съгласуваност по въпросите на външната политика. Формулирана е и нова цел, свързана със запазване цялостта на съюза, с уговорката, че това следва да се осъществява в съответствие с принципите на Устава на Организацията на обединените нации.

В мотивите за същността на договора, докторантът се позовава на модифицирането на системата за вземане на решения по ОВППС, които по правило трябва да се приемат с консенсус. Подчертано, е че въпреки това договорът позволява да се използва принципа на “*конструктивното въздържане*”, когато една или друга държава може да се въздържи при гласуване на дадено решение, без при това да настоява за неговото изменение или неизпълнение.

Пак в тази част на работата е направен анализ и на договора от Ница. Акцентирано е върху основното предназначение на Договора, което се състои в завършване процеса на подготовка на институциите на

Европейския съюз за функциониране в разширен състав. Освен това посредством този документ значително се разширява предметната сфера на дейност и компетенциите на Европейския съюз. Не на последно място следва да се посочи, че с него съществено се доизгражда формирания от Амстердамския договор механизъм за противодействие на сериозните нарушения на основополагащите принципи и ценности на ЕС от страна, на която и да е от неговите държави – членки.

В частта, посветена на особеностите на отделните договори, е разгледан и този от Лисабон. Значението му се определя от това, че за разлика от предходните договори, Договорът от Лисабон внася изменения в трите основополагащи европейски договора. Първият е Договорът за Европейската общност, ЕС, известен още като Договор от Маастрихт, приет през 1992 г. Новият европейски договор изменя и Договора от Амстердам, приет през 1997 г., и Договора от Ница, приет през 2000 г.

Правилно докторантът определя този документ, не като нов основополагащ, а ревизиращ договор, който чрез частични промени реформира доста съществено тогавашния Европейски съюз. В този смисъл, той е определен като „ключов“ за цялостния успех и развитието на Съюза.

От съществено значение за функционирането на политиката за сътрудничество в областта на сигурността са правните и институционални инструменти. Те са предмет на анализиране в *глава трета* от изследването.

Подробно са разгледани и особеностите в институционалната структура на ОВППС, политико-правния контрол в тази сфера, изграждането на европейско пространство на свобода, сигурност и правосъдие и имиграционната политика на Европейския съюз и проблемите на сигурността.

Специално внимание е обърнато на структурата и дейността на

отделните органи. Акцентирано е върху ролята на Европейската комисия и европейския парламент. Внимание е отделено и на координацията и взаимодействието между тях.

Съчетаването на теорията с основните структури и тяхната дейност, а също и с основните правни аспекти е добър пример за всички изследователи, независимо от разглежданата тематика.

Изведени са също и редица проблеми на вниманието на специалистите, на които се предлагат интересни решения, с оглед подобряването на организацията на работа. Само по себе си това представлява явна демонстрация не само на професионализъм, но и интелект, което показва задълбоченост на автора и допълнително повишава нивото на работата. Тук е мястото да отбележим и почеркът на научни ръководител доц. д. н. Драгомир Кръстев, чиято вискателност и настойчивост за детайлизиране на проблемите дава позитивен резултат.

В изследването си докторантът навлиза много дълбоко както в теоретичната, така и в правната част на този вид дейност, което е основа за организацията на работа на специалистите. Това е плод на неговите професионални знания и умения. Съчетаването на теорията с правната рамка и практиката е пример за преподавателите, а също и за специалистите в областта на политиката и в контекста на сътрудничеството, в областта на сигурността.

В края на всяка глава са направени много детайлни обобщения, изводи и препоръки с оглед подобряване на работата областта на политиката за сигурността в рамките на съюза.

3. Научни и приложни приноси в изследването

3.1. Научни приноси и предложения de lege ferenda:

- ◆ Първият, при това много значим, принос е предлагането на

задълбочен анализ на основните теоретични аспекти, свързани с политическото сътрудничество в областта на сигурността в ЕС. По-специално става въпрос за изясняване на основните понятия. Неговото разбиране за тези понятия дава възможност на специалистите в тази област, при това не само в сектора „Сигурност“, да преосмислят своите виждания. Самият автор не отрича досегашното съществуване на тези понятия, а само прави уточнението, че те могат да бъдат обогатени. В този смисъл се придава тежест на теоретичната част и нейното значение за правната рамка и работата на специализираните органи, в областта на политиката за сигурност в ЕС.

- ◆ Като съществен принос, можем да определим и предложената и добре аргументирана теза за еволюцията в договорната основа на страните от ЕС. Става въпрос за изграждането на европейски модел на сигурност, което не може да бъде постигнато извън политическите средства. От само себе си се разбира, че в основата си този модел следва да се изгражда и развива върху издържана правна рамка.

3.2. Приложни приноси:

- ◆ Най-същественният принос в областта на практико-приложните такива е аргументираната необходимост от приемането на модел за прилагане на европейските политики в областта на сигурността. Според докторанта, за да може този модел да бъде ефективен е необходимо да се основава на два основни фундамента - институционален и правен.
- ◆ Посредством анализ е доказана необходимостта от съвременен формат на европейско сътрудничество в сферата на сигурността. В

обосновката си, авторът се основава на новите предизвикателства пред европейските институции и държавите членки на ЕС, предизвикани от нарастващата и неконтролируема миграционна вълна към границите Съюза.

4. Лични впечатления от работата с докторанта

Познавам докторанта само от прочетеното в неговото изследване. Това прави мнението ми за него неангажирано и допълнително повишава оценката на написаното. Видно от това може да се каже, че докторанта е проявил трудолюбие и добросъвестност в изложението и коректност в позоваването на използваната богата библиографска справка.

5. Препоръки

Първата ми препоръка е свързана с необходимостта от популяризирането на изследването. По този начин то ще придобие по-голяма гласност и ще спомогне за получаването на необходимата информация от страна на специалистите в областта на политиките за сигурност.

Втората препоръка се основава на това, че на този етап повечето научни работници не се осмеляват да отправят критика по отношение на авторите, които до този момент имат публикации по тематиката. Това е разбираемо, поради което вместо да отправям бележка си позволявам да посъветвам г-н Недев, да бъде по-настойчив във вижданията си по изследваните от него проблеми.

Трето, препоръчително е по-широкото застъпване на специализираното обучение по линия на политиките в областта на сигурността. Предложението е мотивирано от възможността за детайлизирането на основните проблеми, свързани с разглежданата

тематика, което ще бъде от значение не само за страната, но и с оглед обезпечаване сигурността в европейски мащаб.

6. Заключение

Представеното за защита изследване е лично дело на докторанта. Работата е плод на знанията и уменията на автора да събира и анализира наличната информация. Богатият му опит му позволява да обвързва теорията с действащите норми и практиката и на тази основа да предлага аргументирани промени, с оглед подобряване не само на правната регламентация и теоретичните достижения, но и на работата на специализираните органи.

Като имам предвид цялостната работа на докторанта, изпълнението на индивидуалния план и качествено представяне на изследването, постигнатите резултати от теоретична, правна и практико-приложна гледна точка, направеният анализ, си позволявам **УБЕДЕНО** да препоръчам на уважаемото научно жури да даде образователната и научна степен „*доктор*“ на г-н Стойко Атанасов Недев.

07.08.2019 г.

Изготвил рецензията:

проф. д н Л. Тимчев